

Yaşam beceri bileşenleri bağlamında çocuk kitaplarının incelenmesi

Examining children's books in the context of life skills components

Fırat YARDIMCIEL¹

¹ Ardahan Üniversitesi, SHMYO, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ardahan, Türkiye

Özet: Araştırmanın amacı çocuk edebiyatı ürünlerinin ilettiği yaşam beceri bileşenleri bağlamında incelenmesi, bu eserlerin çocuk eğitimine katkıları bağlamında özelliklerini anlamak ve potansiyel etkilerini ortaya koymaktır. Bu minvalde incelen çocuk kitaplarında çocuk eğitime ait bulguların bu alanda çalışan araştırmacılara da kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Araştırma çalışmaya dahil edilen ve baskısı yapılan otuz kitap ile sınırlandırılmıştır. Mevcut çalışmada veri toplama sürecinde doküman analizi yöntemi ve içerik analizi tekniklerine baş vurulmuştur. Araştırmanın kapsamını oluşturan 30 adet çocuk kitabının tamamının yazılı baskısı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırma sürecinde her bir eser için ayrı bir yaşam becerileri birleşeni değerlendirme formu hazırlanmıştır. Eserler bu form bağlamında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışma formu 10 ayrı maddeden oluşmaktadır. İncelenen eserlerin çocukların bilişsel ve duyuşsal yaşam beceri gelişimine katkı sağlayacağı tespit edilmiştir. Çocuk kitaplarının tamamında yaşam becerilerine çoğunlukla yer verildiği görülmektedir. Sırasıyla yaşam becerilerine en çok yer veren eserlerin, "Siyah İnci, Serçecik, Bulut Satan Çocuk, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Arın'ın Düşü, Şila ve Renk Yelpazesi" olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun incelenen kitapların sayfa sayıları ve temalarıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaşam Becerileri, Çocuk Edebiyatı, Çocuk Kitapları, İçerik Analizi

Abstract: The aim of the research is to examine children's literature works in the context of the life skill components they convey, to understand the characteristics of these works in the context of their contributions to children's education, and to reveal their potential effects. In this context, it is thought that the findings regarding child education in the examined children's books will also be a resource for researchers working in this field. The research is limited to thirty books included in the study and published. In the current study, document analysis method and content analysis techniques were used in the data collection process. The written editions of all 30 children's books that constitute the scope of the research were evaluated. A separate life skills component evaluation form was prepared for each work during the research process. The works were evaluated in the context of this form. The study form consists of 10 separate items. It was determined that the examined works will contribute to the development of children's cognitive and emotional life skills. It is seen that life skills are mostly included in all children's books. It was determined that the works that include life skills the most are "Siyah İnci, Serçecik, Bulut Satan Çocuk, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Arın'ın Düşü, Şila and Renk Yelpazesi". It is thought that this situation is also related to the page numbers and themes of the books examined.

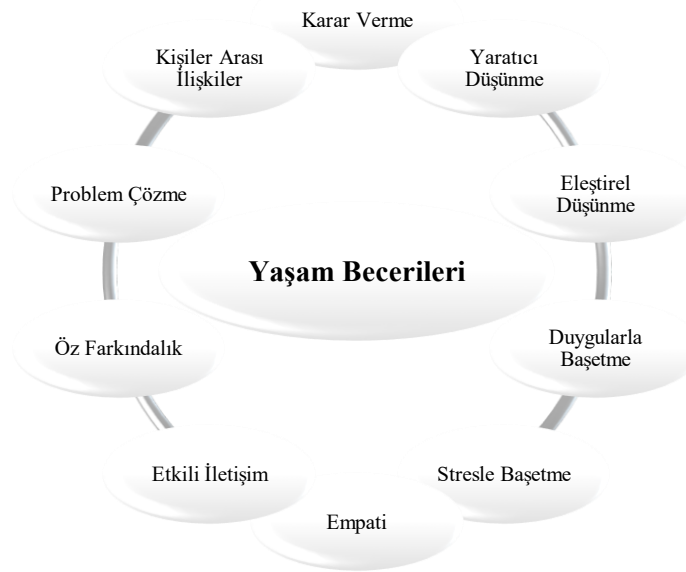
Keywords: Life Skills, Children's Literature, Children's Books, Content Analysis.

1. Giriş

Çocuk edebiyatı; çocuğun sanatla ilk karşılaşmasını sağlayarak çocuk dünyasının sınırlarını zorlayan ve yaratıcılıklarını kamçılaman, dil becerilerine katkıda bulunarak Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanmasına yardımcı olan bir edebiyat dalıdır (Özübal, 2024, s.27). Çocuk kitaplarının içerdiği değerler ve yaşam becerileri çocukların gelişimini doğrudan etkilemektedir. Çocukların, çocuk kitapları sayesinde estetik deneyimleri gelişir ve sanat duygusu kazanırlar; dil gelişim süreçleri hızlanır ve desteklenir, ayrıca çocuklar içinde bulundukları ortam hakkında da bilgi sahibi olurlar (Işıtan, 2016, s.474). Bu bağlamda çocuk kitaplarının çocuk gelişimindeki yeri ve önemi göz önünde bulundurulduğunda çocuk kitaplarının içeriği ve kitaplarda verilen mesajların öneme haiz olduğu düşünülmektedir. Çocuk kitapları kültürel bilgi, değer ve inançların aktarılmasında da güçlü araçlardır (Campbell, 1988'den akt. Işıtan, 2016, s.474). Zira çocukların

yaşam becerilerini doğru ve yerinde öğrenip kullanması okuduklarıyla da ilişkilidir. Bireyin karşılaştığı problemlerle baş etmesi, sorunlara karşı beceriler geliştirmesi, kendine, çevresine ve geleceğine ilişkin olumlu bir bakış açısı kazanması için kitaplar (Turan, 2005, s.128) yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bu bağlamda çocuk kitaplarının içerikleri ve çocuklara aktarmak istediği mesajların önemli olduğu düşünülmektedir. 21. yüzyılda dünyada yaşanan değişim ve gelişimler yaşam becerilerin önemini artırmaktadır. Bu hususta çocuk kitaplarının yaşam beceri bileşenleri ile şekillenmesi öneme haizdir. Zira Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) yayımladığı Türkiye raporunda, 15 yaşındaki öğrencilerin %56'sının yaşamından memnun olduğu ve bu oranın 2018 yılında ise %66 olduğu belirtilmektedir. Ayrıca 15 yaş altı çocuklarda yaşam memnuniyetinin OECD ülkelerinde ortalaması ise %82 (2018 OECD ortalaması %84) olarak tespit edildiği görülmektedir (PISA, 2022, s.7). Bu durum 15 yaş altı çocukların teknik beceriler yanında yaşam becerilerine yönelik mevcut durumunu gözler önüne sermektedir.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) tarafından belirtilen yaşam becerileri bileşenlerine bakıldığında (WHO, 1997, s.1); “karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim, kişilerarası ilişkiler, öz farkındalık, empati, duygularla baş etme, stresle baş etme” şeklinde sınıflandırılmaktadır. Yaşam becerilerin bu şekilde sınıflandırılması zordur, çünkü yaşam becerileri sayısızdır, doğası ve tanımları kültürler ve ortamlar arasında farklılık gösterebilmektedir (WHO, 1997, s.1). Yaşam becerilerinin çocuk kitaplarında etkili ve yeterli bir şekilde verilmesi çocukların sağlıklı bir şekilde gelişimi için gerekli olduğu düşünülmektedir. Yaşam becerileri, bireylerin günlük yaşamın talepleri ve zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlayan uyarlanabilir ve olumlu davranış yeteneklerin tamamıdır (WHO, 1997, s.1). Yaşam becerileri çocukların günlük yaşamlarını kolaylaştırması bağlamında ve yaşamın her aşamasında kendi kendine yetebilen bireyler olarak yetişmesinde önem arz etmektedir (WHO, 2013'ten akt. Yıldırım & Temel, 2020, s.385). Zira çocuk kitaplarına bakıldığında çocukların duygusal gelişimlerine ve empati becerilerine de katkıda bulunduğu dile getirilebilir (Zambo, 2007; Işitan, 2016). Çocuk kitaplarının bu etkileri göz önünde bulundurulduğunda çocuk kitaplarının hangi yaşam beceri bileşenleri içerdiğinin ve işlendiğinin tespit edilmesi araştırmaya değer bir konudur. Yaşam becerileri bileşenlerinin şematik gösterimi Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1

Yaşam becerilerin temel bileşenleri

Yaşam becerileri bireyin psikososyal gelişim alanına (Yıldırım & Temel, 2020, s.386) ve kişisel gelişim alanlarına (Donald, Lazarus & Lolwana, 1999) katkıda bulunmaktadır. Eğitim sistemlerinde yaşam becerileri, “geleneksel eğitim sistemlerini” dönüştürmek, öğrencileri olumlu şekilde sosyalleştirmek ve demokrasiyi teşvik etmek için geliştirilmiştir (WHO, 1999, 4’den akt. Sibanda & Herman, 2024, s.4). Ayrıca yaşam becerilerinin geliştirilmesi bireyin içinde yaşadığı toplumsal ve demokratik yapılanmaya da katkılar sağlamaktadır. Zira Güney Afrika’da yaşam becerilerinin öğretimi, anayasada yer aldığı şekliyle demokrasiyi teşvik etmeye çalışmaktadır (Jordaan & Naudé, 2018’den akt. Sibanda & Herman, 2024, s.4). Nihayetinde yaşam becerilerin içselleştirilmesi bireyin kapasitesini artırarak olgunlaşma ve gelişim süreçlerine de katkıda bulunmaktadır (Yıldırım & Temel, 2020, s.386).

Körükçü (2012) okulöncesi eğitime yönelik çocuk kitaplarının çeşitli özellikler bağlamında yaptığı inceleme çalışması, Edis ve Calp (2023) çocuk kitapları kurgusu içinde yer verilen temel yaşam becerilerine ilişkin yaptıkları çalışma mevcut araştırma ile paralelik göstermektedir. Ancak Körükçü (2012) yaptığı çalışmada daha çok çocuk kitaplarının iç/dış yapı özellikleri bağlamında incelemiştir. Edis ve Calp’in (2023) yaptıkları çalışmada ise üç-sekiz (3-8) yaş grubuna hitap eden TÜBİTAK çocuk kitapları analiz sürecine dahil edilmiştir. Ancak yürütülen araştırma, seçilen eserlerin ilettiği yaşam beceri bileşenleri bağlamında analiz edilip, bu eserlerin çocuk eğitime katkıları bağlamında da özelliklerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu hususta mevcut araştırma, çocuk kitaplarında yaşam beceri bileşenlerinin yer alma düzeylerini ve sıklığını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu minvalde incelenen çocuk kitaplarında çocuk eğitime ait bulguların bu alanda çalışan araştırmacılara da kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Ayrıca çalışmanın Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında yer alan, “sağlıklı ve güvenli yaşam becerilerini kazanmaları, afet bilinci kazanmaları ve afetlerde yaşam becerilerini uygulamaları, temel yaşam becerilerini geliştirmeleri” gibi kavramsal, sosyal-duygusal öğrenme becerilerini içeren 6, 10 ve 15. maddelere de hizmet edeceği düşünülmektedir (MEB, 2024, s.4-5). Bu minvalde araştırmanın problem cümlesi şu şekilde belirlenmiştir; “Temel eğitim düzeyine hitap eden çocuk kitapları, yaşam beceri bileşenlerine hangi düzeyde ve ne sıklıkta yer vermektedir?”. Ayrıca araştırma, çalışmaya dahil edilen ve baskısı yapılan otuz kitap ve araştırmanın analiz sürecinde yer alan 10 yaşam becerisi ile sınırlandırılmıştır.

2. Yöntem

Bu bölümde çalışmada kullanılan yöntem, veri toplama ve veri analiz süreci hakkında bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, araştırma sürecinden ve nitelik ölçütlerinin belirlenmesinden doğrudan etkilenmektedir (Yaşar, 2018). Bu bağlamda nitel araştırma sürecinin titiz ve güvenilir bir şekilde yürütülmesi araştırmanın sonuçları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Ayrıca elde edilen verilere bağlı olarak, yaşam beceri birleşenlerinden elde edilen bulgular <https://wordart.com/create> adresinden kavram bulutuna dönüştürülmüştür. Kavram bulutu bulgular kısmında Şekil 2’de sunulmuştur.

Mevcut çalışmada veri toplama sürecinde doküman analizi ve içerik analizi teknikleri kullanılmıştır. “Nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda izlendiği araştırma türüne” (Sak vd., 2021, s.229) doküman incelemesi denir. Doküman analizinde amaç, çalışmanın kapsamını oluşturan problem durumuna ilişkin dergi, kitap ve doküman gibi yazılı; fotoğraf, medya gibi görsel medya unsurlarının içerdiği bilgiler bağlamında analiz edilmesine olanak sağlamasıdır (Ary, Jacobs & Sorensen, 2010’den akt. Şahin & Başgöl, 2020, s.52).

2.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamını 30 adet çocuk kitabı oluşturmaktadır. Seçilen kitaplar 7-11 yaş aralığına (temel eğitim düzeyine) uygun olacak şekilde seçilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırmaya dahil edilen kitapların temel eğitim düzeyine hitap etmesi, piyasada baskı sayısının fazla olduğu ve basım sayısının mevcut olduğu kitapların analiz edilmesi tercih edilmiştir. Ayrıca araştırma sürecine dahil edilen kitaplarda resimleyen/görsel tasarımcı ismi belirtilmeyen eserlerde kitap yazarının ismi referans alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda yer alan çocuk kitapları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmanın Kapsamında Yer Alan Eserler

Paylaşmayı Sevmeyen Sincap (E1)	Mavi Irmak (E7)	Dedemin Saati (E13)	Şıla (E19)	Hayal Kasabası (E25)
Pegonun Zor Arkadaşı (E2)	Kibritçi Kız (E8)	Serçecik (E14)	Güneşi Bile Tamir Eden Adam (E20)	Havuzda Tek Başına (E26)
Piknikte (E3)	Temiz Çevre Savaşçıları (E9)	Siyah İnci (E15)	Ormanlar Kralı (E21)	Şarkı Söyleten Çiçek (E27)
Yasak Orman (E4)	Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler (E10)	Akıllı Kurt (E16)	Arın’ın Düşü (E22)	Elif’in Uykusu Gelmiyor (E28)
Elmer Sel Baskını (E5)	Renk Yelpazesi (E11)	Akkuzu Karakuzu (E17)	Mum Işığı (E23)	Bulut Satan Çocuk (E29)
Parmak Kız (E6)	Yaşlı Geyik Semi (E12)	Ufaklık ve Canavar Sarmaşık (E18)	Sürpriz Buluşma (E24)	Mavi Işık (E30)

Veri analizi ve bulguların sunulduğunda kolaylık sağlanması amacıyla eserler “E” sembolü ile ifade edilmiştir. Bu bağlamda kitap sayısının 30 adet olmasından dolayı kitap sembollerine sayısal rakamlar eklenerek E1, E2, E3...E30 şeklinde verilmiştir. Ayrıca kitapların sembolleri mevcut tabloda eserlerin yanında/altında verilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

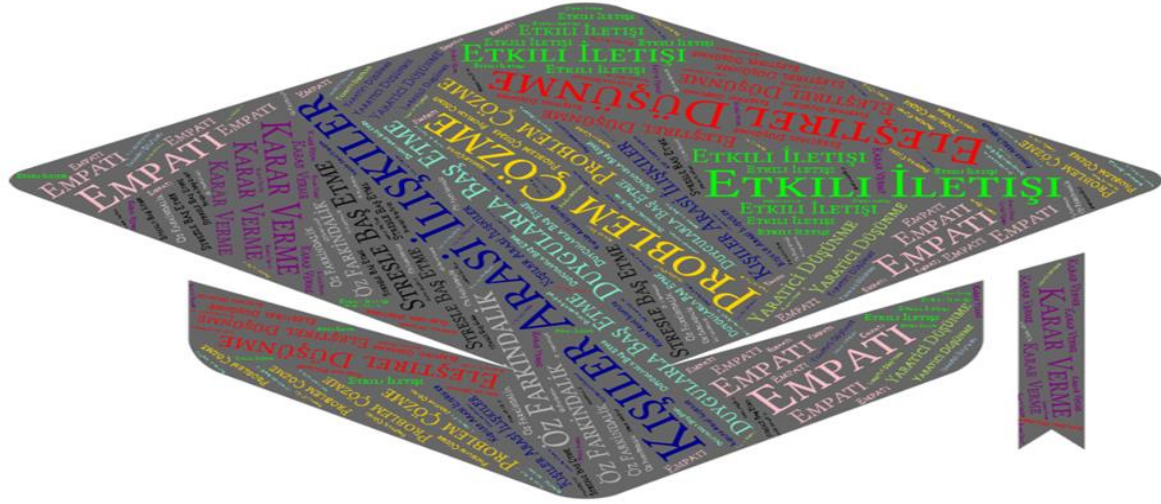
Araştırmanın kapsamını oluşturan 30 adet çocuk kitabının tamamının yazılı baskısı değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Araştırma sürecinde her bir eser için ayrı bir yaşam becerileri birleşeni değerlendirme formu hazırlanmıştır. Eserler bu form bağlamında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışma formu 10 ayrı maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler; “karar verme, problem çözme, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim, kişilerarası ilişkiler, öz farkındalık, empati, duygularla baş etme ve stresle baş etme” yaşam becerilerinden oluşturulmuştur. Yaşam becerileri değerlendirme formuna, alanında uzman iki hocanın görüşüne sunulurken son şekli verilmiştir. Araştırmada kullanılan yaşam beceri bileşenleri, Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) tarafından belirtilen yaşam becerileri listesine benzer bir şekilde hazırlanmıştır (WHO, 1997).

Veri analiz sürecinde ise içerik analizi tekniğinden faydalanılmıştır. İçerik analizi; “Nesnel, ölçülebilir, doğrulanabilir bilgilere ulaşmak amacıyla doküman, metin ve evrak gibi pek çok farklı materyali belli kurallar dahilinde analiz etmeyi amaçlayan nitel araştırma yöntemi içerisinde yer alan bir tekniktir” (Metin & Ünal, 2022, s.273). Ayrıca veri analizi sürecinde yaşam becerilerine ilişkin frekans çıkarımına gidilmiştir. Bu şekilde frekans sıklığı ve dağılımı tespit edilmiştir.

Araştırmaya konu olan yaşam becerilerin karşısına incelenen eserlerde geçen frekans sayıları verilmeye çalışılmıştır. Frekansların ardından ise mevcut eserlerde geçen yaşam becerilerine ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın bu başlığında incelenen eserlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Yaşam beceri birleşenlerinden elde edilen bulgular ışığında oluşturulan kavram bulutu Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2

Yaşam beceri birleşenlerine ilişkin kavram bulutu

Araştırmaya dahil edilen kitaplara ilişkin iç yapı ve dış yapı özelliklerinden belirgin bir kısmını içeren bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

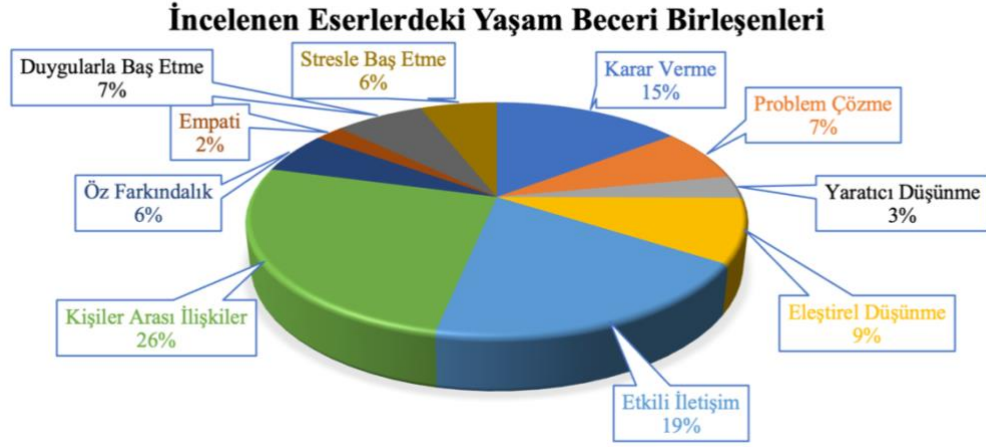
Tablo 2

Araştırma Sürecinde İncelen Kitaplara İlişkin Bilgiler

Kitabın Adı	Yazarın Adı	Görsel Tasarımcı	Yayın Yılı	Yayınevi	Ana Karakter	Kitabın Teması	Sayfa Sayısı
Paylaşmayı Sevmeyen Sincap	Elvin Öven	Sadiye Maden Balaban	2020 (1.Baskı)	Sia Yayınevi	Zıpzip (Sincap)	Paylaşmak	36
Pegonun Zor Arkadaşı	Şebnem Güler Karacan	Fatma Betül Yıldız	2021 (1.Baskı)	MEB Yayınları	Pego (Penguen)	Akran Baskısı (Zorbalığı)	32
Piknikte	Üstün Dökmen	Esin Şahin	2015 (1.Baskı)	Remzi Kitabevi	Doruk ve Duru	Yaratıcı Düşünme	16
Yasak Orman	Tuncel Altınköprü	Ercan Dinçer	2020 (1.Baskı)	Çilek Kitaplar	Kardeşler ve Sincap	Çevreyi Koruma	32
Elmer Sel Baskını	David Mckee	David Mckee	2018 (1.Baskı)	Mikado Yayınları	Elmer (Fil)	Yardıms severlik	32
Parmak Kız	Hans Christian Andersen	Gözde Bitir S.	2011	Can Yayınevi	Parmak Kız	İyilik	36
Mavi Irmak	Hamdullah Köseoğlu	Özgür Gücüyener	2008 (6.Baskı)	Tudem Yayınları	Deli Su (Üç Mavi Saçlı Kız)	Başarı	40
Kibritçi Kız	Hans Christian	Ayşın Delibaş Eroğlu	2014 (3.Baskı)	YKY	Kibritçi Kız	Yoksulluk	38

Andersen							
Temiz Çevre Savaşçıları	Tuba Bozcan	İlknur Salman	2021 (1.Baskı)	Damla Yayınevi	Leyla-Derya-Tuba	Çevre Kirliliği	32
Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler	Gülsüm Öztürk (Çev.)	Ferhat Çınar	2012	Çocuk Gezegeni	Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler	Yardımseverlik	48
Renk Yelpazesi	Mualla Şepitçi	Hüseyin Çakmak	2020 (1.Baskı)	Berkay Yayıncılık	Sınıftaki Öğrenciler	İş Birliği	32
Yaşlı Geyik Semi	Ecehan Ergin Çetin	Ferhat Çınar	2016 (1.Baskı)	Çocuk Gezegeni	Semi (Geyik)	Empati ve Arkadaşlık	48
Dedemin Saati	Özgür Sinan	Uğur Köse	2020 (1.Baskı)	Yuva Yayınları	Defne ve Dedesi	Akıl Yaşta Değil Başladır.	48
Serçecik	Hasan Yiğit	Eylül Grafik	2012 (1.Baskı)	Barış Matbaa	Serçecik	Dostluk	80
Siyah İnci	Anna Sewell	Lucy Kemp-Welch	2018 (1.Baskı)	Kültür Yayınları	Arap (Siyah İnci)	Hayvan Sevgisi	114
Akıllı Kurt	Özgür Sinan	Alev Balmuk	2019 (1.Baskı)	Çalışkan Arı	Çomar ve Karabaş	Özgürlük	32
Akkuzu Karakuzu	Stefano Bordiglioni	Barbora Nascimbene	2023 (19.Baskı)	Can Çocuk Yayınları	Akkuzu Karakuzu	Adalet ve Eşitlik	40
Ufaklık ve Canavar Sarmaşık	Devrim Altay	Hatice Tekmile Doğan	2018 (2.Baskı)	Ata Yayıncılık	Ufuk ve Kara Seyit	Sorumluluk	62
Şila	Devrim Altay	Hatice Tekmile Doğan	2005 (1.Baskı)	Ata Yayıncılık	Şila	Sevginin Gücü	62
Mavi Işık	Devrim Altay	Hatice Tekmile Doğan	2020 (3.Baskı)	Ata Yayıncılık	Mavi Işık	Azim ve Çalışkanlık	62
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Behiç Ak	Behiç Ak	2023 (74.Baskı)	Gün Işığı Kitaplığı	Tamirci Kadir Bey	Tüketim Eğilimi	67
Ormanlar Kralı	Özlem Aytek	Nihat Topal	2009 (1.Baskı)	Prizma Press	Küçük Ördek	Öz Farkındalık	16
Arın'ın Düşü	Erdal Çakıcıoğlu	Murat Tanhu Yılmaz	2012 (1.Baskı)	Akvaryum Yayınevi	Arın	Cesaret ve Saygı	62
Öykü Treni (Mum Işığı)	Özlem Aytek	Süleyman Özkonuk	2010 (1.Baskı)	Prizma Press	Küçük Çocuk ve Köylü	Her Engel Yaşam Koşullarını Geliştirmek İçin Bir Fırsattır	64
Sürpriz Buluşma	Kemal Tanrıverdi	Süleyman Özkonuk	2000 (1.Baskı)	Murat Yayıncılık	Aslı-Sinan-Kerem ve Marcus	Tarih Bilinci	64
Hayal Kasabası	Yeşim Keleş	Kaan Bağcı	2020 (2.Baskı)	Elma Çocuk Yayınevi	Hayal Toplayan Nine	Hayal Kurma ve Kitap Okuma	56
Havuzda Tek Başına	Michelle Mogarian	Peter Cottrill	2019 (2.Baskı)	Tudem Yayınevi	Umut	Mücadele ve Başarı	56
Şarkı Söylenen Çiçek	Erdal Şahin	Gökhan Gülkan	2015 (1.Baskı)	FMS Yayıncılık	Meri	Yardımseverlik	32
Elif'in Uykusu Gelmiyor	Liane Schneider	Janina Görrissen	2022 (7.Baskı)	Kültür Yayınları	Elif	Problem Çözme	24
Bulut Satan Çocuk	Hikmet Ulusoy	Elif Balta Parks	2020 (1.Baskı)	İthaki Çocuk	Kırmızı ve Yeşil Domates, Bencil Ağaç, Ömer, Fare	Değerler Aktarımı	78

Araştırma sürecinde eserler ilettikleri on yaşam becerisi bağlamında incelenmiştir. Araştırma kapsamına dahil edilen kitapların analiz sürecinde ilgili yaşam becerisine ilişkin eyleminin bariz geçtiği cümle ve paragraflar frekans olarak alınmıştır. Ancak aynı sayfada birden fazla ilgili yaşam becerisi (örneğin karar verme) cümlesinin olması halinde sadece bir tanesi referans alınmıştır. Ayrıca kitaplarda yer alan görseller inceleme sürecine dahil edilmemiştir. İncelenen eserlerde yaşam becerilerinin geçme yüzdeliklerine ilişkin veriler Şekil 3'te sunulmuştur.

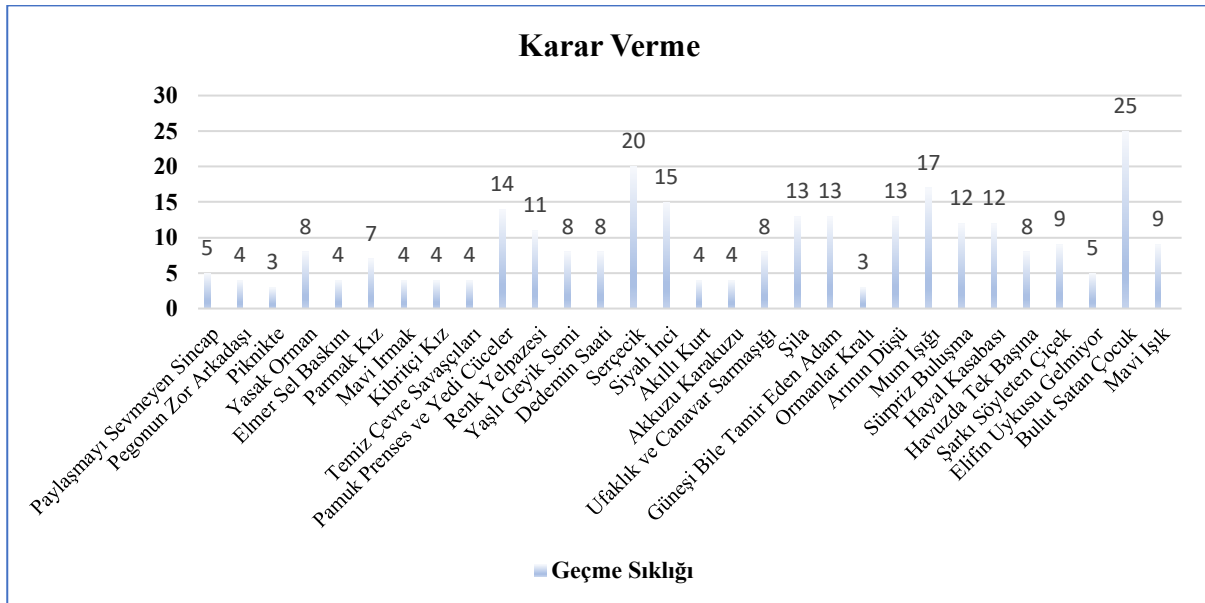

Şekil 3

İncelenen eserlerde yaşam beceri birleşenlerine ilişkin yüzdelik dilimler

3.1. Karar Verme

Karar, kişilerin farklı alternatifler karşısında yaptıkları seçimdir (Dalbudak & Rençber, 2022, s.3). Birey günlük yaşamında karşılaştığı durum, olay ve olgulara yönelik çok sayıda alternatif düşünceler arasında bir değerlendirme yaparak (Güngör & Özcan, 2022, s.120) mevcut duruma yönelik seçtiği en uygun eylem/davranış/edimdir. Karar verme yaşam becerileri bileşenleri içinde öneme haiz bir noktadadır. Araştırma kapsamına dahil edilen kitapların analiz sürecin “karar verme” eyleminin bariz geçtiği cümle ve paragraflar frekans olarak alınmıştır. İncelen eserlerde karar verme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 4’te sunulmuştur.

Şekil 4

İncelenen eserlerde karar verme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E1: “Bak şimdi ikimizde yiyebiliriz demesiyle başlamıştı” (Öven, 2020, s.18).

E2: “Ben eve gitmek istiyorum” (Güler Karacan, 2021, s.20).

E4: “Kararlarını vermeleri pek zor olmadı. Köylerini ormanın kıyısına kuracaklardı” (Altınköprü, 2020, s.18).

E7: “Sözünü uzatıp zamanınızı almak istemiyorum. Yapılacak işleriniz, gerçekleştirecek düşünceleriniz var” (Köseoğlu, 2008, s.10).

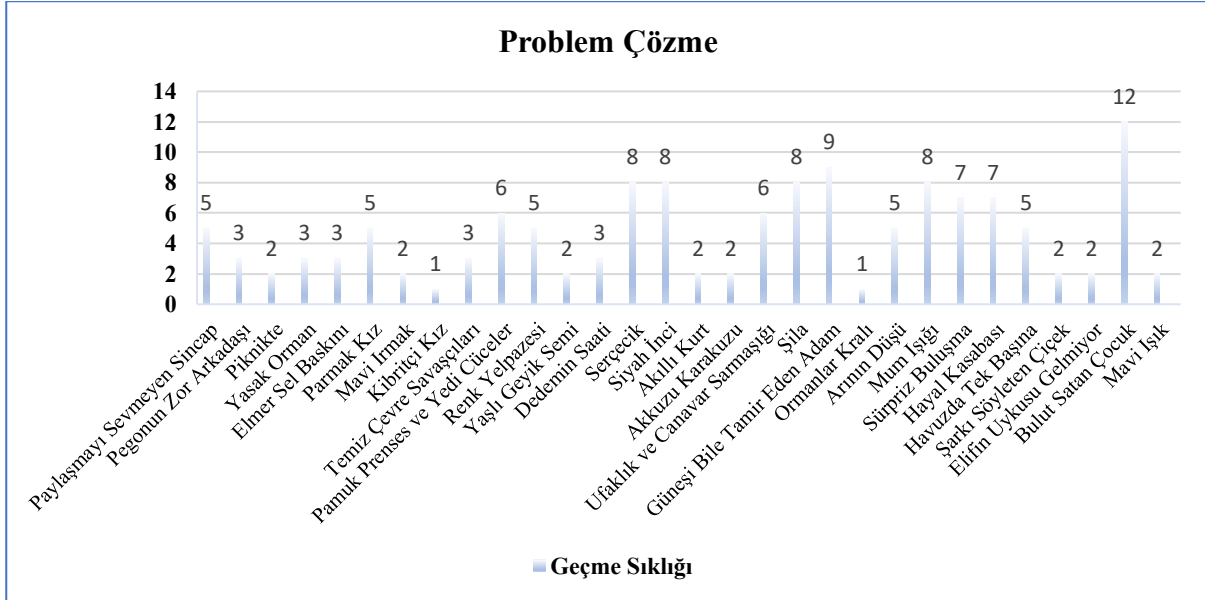
E9: “Artık ciddi kararlar alma zamanı gelmişti. Uzun zamandır düşündükleri planı gerçekleştireceklerdi” (Bozcan, 2021, s.14).

E29: “Bütün akşam düşünüp atletizmle uğraşmaya karar verdi” (Ulusoy, 2020, s.19).

E30: “Bu iş beni bunalttı. Ben yeni şeyler öğrenmek istiyorum, dedi.” (Altay, 2020, s.51).

3.2. Problem Çözme

Problem çözme, bireyin günlük yaşamında karşılaştığı normal olmayan, rahatsız edici durumların düşünsel, duygusal veya psikomotor beceriler eşliğinde gidermesidir. Birey gündelik yaşamında ne kadar iyi bir şekilde problem çözerse o derecede de başarılı olur (Kılıçkaya & Toptaş, 2017, s.21). Zira ders müfredatlarında da problem çözmenin ne kadar öneme haiz olduğu belirtilmiştir (MEB, 2024). Çocukların okudukları eserlerde problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik çözüm ve öneriler içermesi önemli olduğu düşünülmektedir. İncelenen eserlerde problem çözme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5

İncelenen eserlerde problem çözme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E15: “Göz açıp kapayıncaya kadar çitin üzerinden atladı. Dick’i kolundan yakalayıp kulağını öyle bir çekti ki, çocuk acı ve şaşkınlıkla bas bas bağırdı. Sahibimizi görünce, bizde neler olduğunu anlamak için hemen tırıs kalkıp yaklaştık. Sahibimiz, “Haylaz Çocuk!” dedi. Haylaz çocuk tayları kovarsın ha! Bu ne ilk ne ikincisi ama son olacak. Haydi bakalım al paranı evine git. Bir daha çiftliğimde görmek istemiyorum seni” (Sewell, 2018, s.5).

E17: “Tüm koyunların arkadaş olduğu ve birlikte oynayabildikleri bir sürü aramaya gidelim” (Bordiglioni, 2023, s.22).

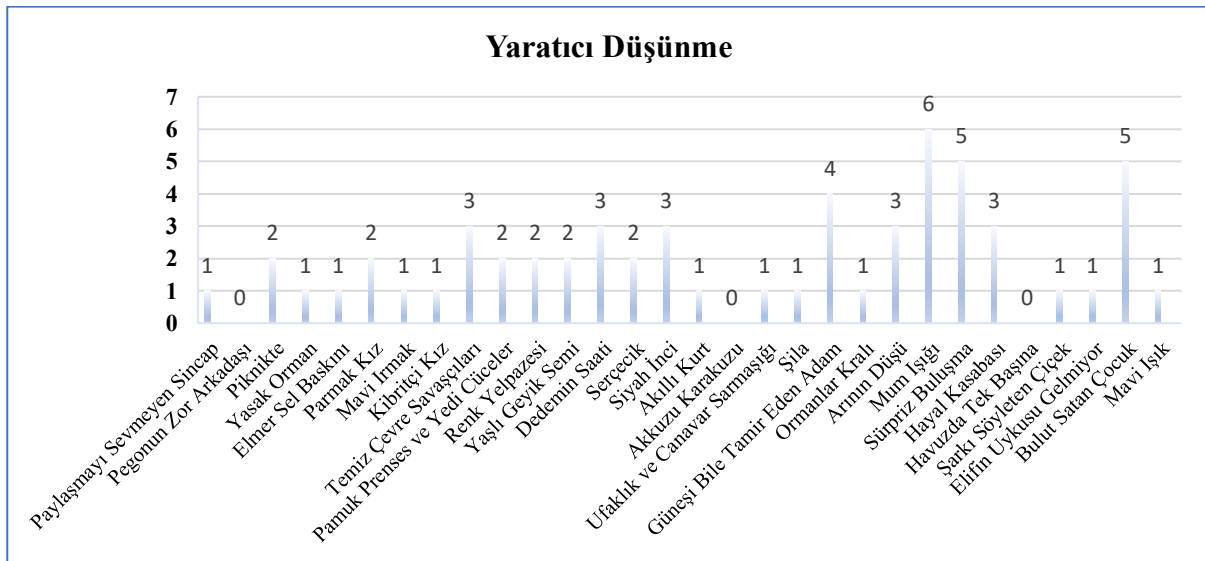
E18: “Ufuk ve Kara Seyit, babalarından kalan emekli maaşı ile geçiniyorlardı. Bu para az olduğu içinde ay sonuna doğru paraları bitiyordu. Öyle zamanlarda Ufuk, okuldan sonra ormanda limon toplayıp pazarda satıyordu. Böylece abi kardeş geçinip gidiyorlardı. Ufuk’un çok çalışkan bir çocuk olması, onların hiçbir zaman darda kalmamasını sağlıyordu” (Altay, 2018, s.7).

E19: “Ancak ablamın ve eniştemin ekonomik durumları iyi değil. Bu yüzden ablam işe girecek. Bende küçük yeğenime bakacağım” (Altay, 2005, s.22).

E26: “Boynundaki şiddetli ağrıdan kurtulmak için sırtüstü döndü” (Mogarian, 2019, s.36).

3.3. Yaratıcı Düşünme

Yaratıcı düşünme, bireyin hayal gücü ve zekasının gücünden yararlanarak karşılaştığı duruma özgün çözüm üretmesidir. Yaratıcı düşünme, “Doğuştan getirilen, olumlu çevre şartları altında geliştirilen, olumsuz çevre şartları altında durağanlaşan ya da körelen bir beceridir” (Yeşilyurt, 2020, s.3874). Çevre şartları yaratıcılığını geliştirecek tarzda tasarlanmalıdır. Eserlerde yaratıcı düşünme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 6’da verilmiştir.

Şekil 6

İncelenen eserlerde yaratıcı düşünme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Araştırmaya konu olan çocuk kitapların yaratıcı düşünmeye yeterli düzeyde yer vermediği görülmektedir. Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E3: “Bir karganın gagasında ceviz vardı. Karga havada yükseldi, yükseldi cevizi yere bıraktı. Cevizin kabuğu kırıldı. Karga cevizin içini yedi” (Dökmen, 2015, s.8).

E6: “Kuşağını çıkardı bir ucunu kelebeğe, bir ucunu da yaprağa bağladı. Böylece daha da çabuk ilerledi” (Andersen, 2009, s.13).

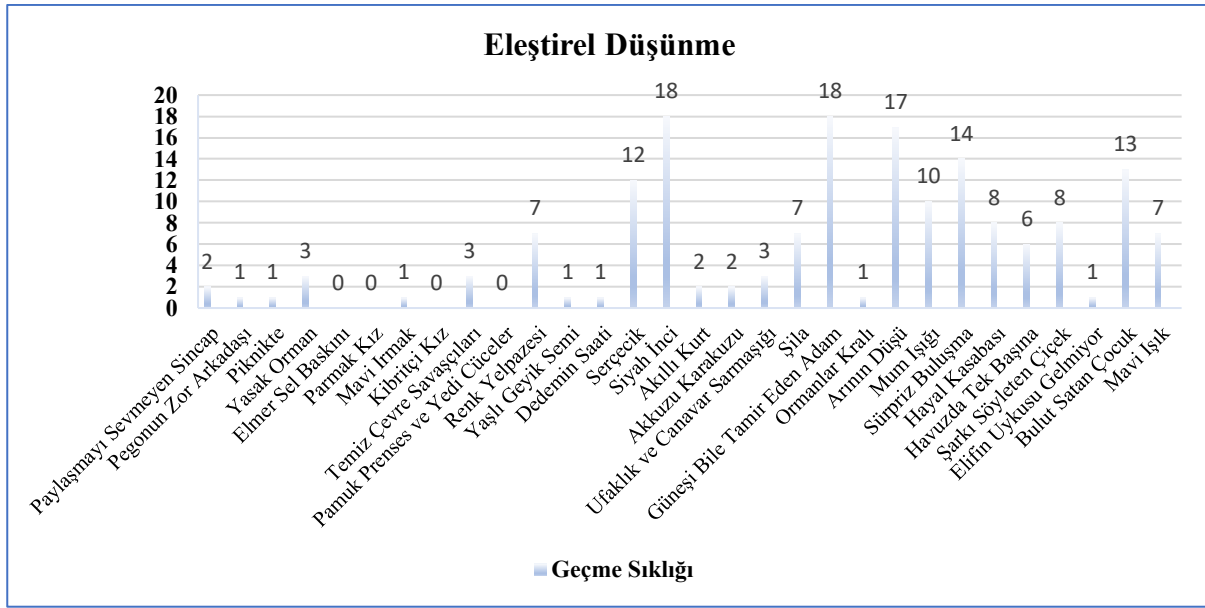
E13: “Gece tarlada hiç kimse yoktu. Her yan sessizdi. Dikkat kesilmiş bir halde hiç ses çıkarmadan sabırla her köşeyi dinledim. En sonunda saatin tik taklarını duydum ve onu buldum” (Sinan, 2020, s.45).

E16: “Aşağıya bunun gibi birçok dal atacağım. Yeterince dal birikince üstlerine çıkar çukurdan kurtulursunuz” (Sinan, 2019, s.23).

E20: “Musluk contalarını, çöpe atılmış otomobil lastiklerinden kendi el emeğiyle yapıyor. Yapıştırıcıyı, küvetlerin kırılmış aksamalarını ateşte eritip, erimiş balmumuyla karıştırarak kendisi üretiyor” (Ak, 2008, s.25).

3.4. Eleştirel Düşünme

Eleştirel düşünme desteklenmesi gerekli bir düşünme biçimidir. Bireyin karşılaştığı problem durumunu, olay ve olguları ayrıntılı bir şekilde irdeleyip değerlendirmesidir. Eleştirel düşünme, “kişinin karşılaştığı durumda nedenleri arama, bilgiye ulaşmaya çalışma, alternatifleri arama, açık fikirli olma gibi özelliklerin” (Tozduman Yaralı, 2019, s.458) tümünü kapsamaktadır. İncelenen eserlerde eleştirel düşünme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 7’de verilmiştir.

Şekil 7

İncelenen eserlerde eleştirel düşünme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E1: “Peki, dostlarımız çalışkan karıncaların hiç yiyecekleri kalmamışsa ve biz onlara palamutlarımızı paylaşmadığımız için açlıktan ölürlerse? Senin için palamut toplamak çok kolayken, onları her gün izliyoruz biliyorsun, küçük bir yemiş parçasını yuvalarına taşımaları günlerce sürebiliyor, öyle değil mi?” (Öven, 2020, s.9).

E11: “Bu kadar telaşlanmana bence gerek yok. Hem kendi ödevini hem başkasının ödevini alarak yapman doğru değil. Ödevini zamanında yaparlara haksızlık etmiş olacaksın” (Şepitçi, 2020, s.4).

E16: “Ama yapacak başka bir şey yok. Devam dostum. Ya sesimizi birine duyururuz ya da burada ölüp gideriz” (Sinan, 2019, s.12).

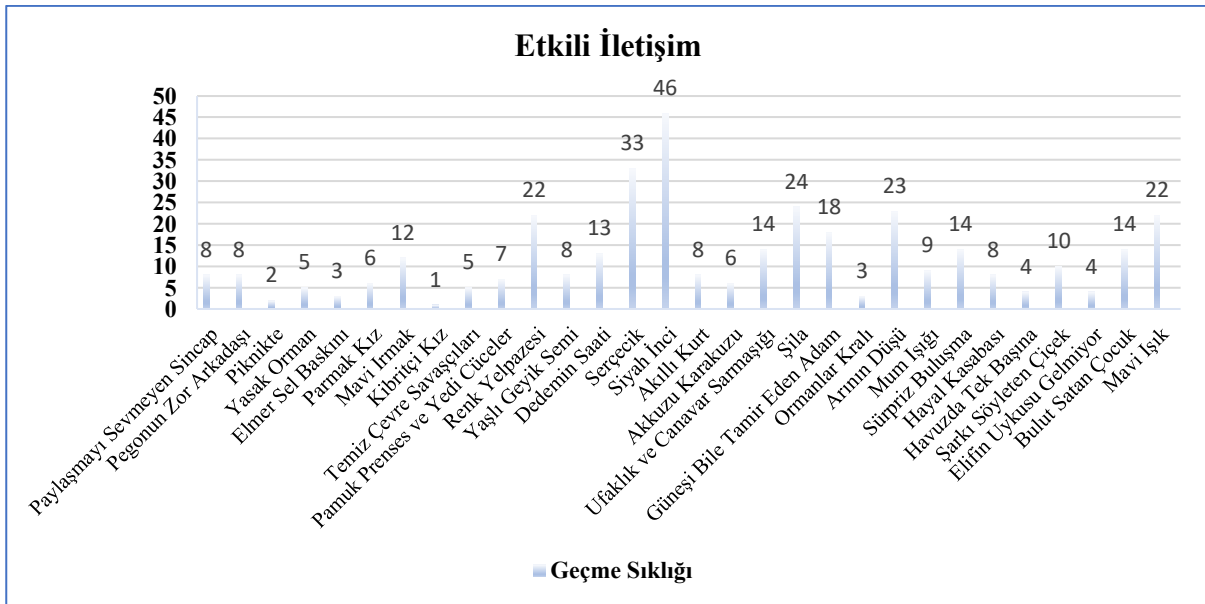
E17: “Amm tuhaf, diye düşündü Karkuzu. Mağaradan uzaklaşırken, ayılar bize karşı koyun arkadaşlarımızdan daha kibardılar” (Bordiglioni, 2023, s.31).

E19: “Bahçenin bu kadar güzel olduğunu bilmiyordum, dedi. Demek ki bulmak ile görmek arasında çok fark var” (Altay, 2018, s.37).

E20: “İnsan ilişkileri de öyle değil mi? Öfke, kıskançlık, çekememezlik, aç gözlülük gibi duygular işin içine karışınca insan ilişkileri de bozulur ister istemez. Tıpkı çamaşır makineleri gibi arada insan ilişkilerini de tamir etmek gerekir” (Ak, 2023, s.14).

3.5. Etkili İletişim

İletişim sürecinin etkili ve verimli olması çocukların gelişimine katkıda bulunmaktadır. Zira aile içinde etkili bir iletişim süreci, “aile üyelerinin kabul edici bir şekilde duygularını paylaşmalarına, birbirlerine zaman ayırmalarına, karşılıklı olarak birbirlerine değer verme, birbirlerini olduğu gibi kabul etme ve sevgi dolu destekleyici” (Buluş & Bağcı, 2016, s.139) bir ortama zemin hazırlar. Aile içinde öneme haiz olan etkili iletişimin yeterli ve etkili bir şekilde sağlanması olanaklar perspektifinde şekillenmektedir. Bu bağlamda çocuk kitaplarının etkili iletişim perspektifinde şekillenmesi elzemdir. İncelenen eserlerde etkili iletişim yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 8’de verilmiştir.

Şekil 8

İncelenen eserlerde etkili iletişim yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E15: “Ve boyun eğdiğiniz bu öfkenin sizin kişiliğinize verdiği zarar, atınıza verdiğiniz zarara eşit, hatta ondan kat kat fazladır. Unutmayın ki gün gelecek hepimiz yaptıklarımızın hesabını vereceğiz, insanlara ve hayvanlara yaptıklarımızın” (Sewell, 2018, s.32).

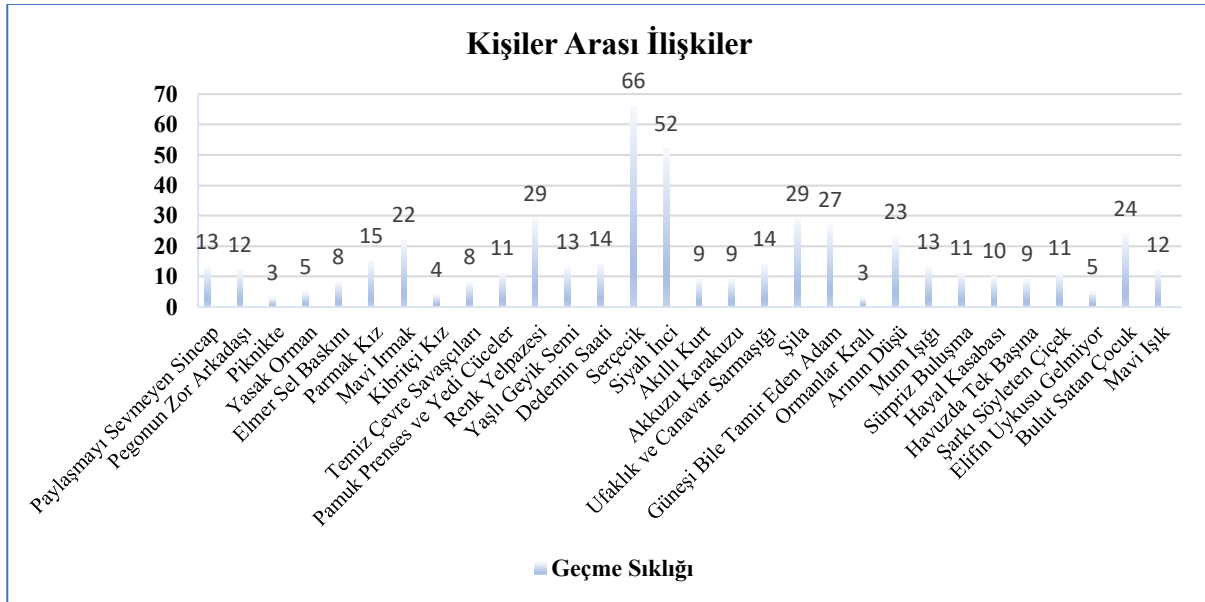
E22: “Ne istersin be hey yiğit, diye sordu en öndeki ak sakallı yaşlı. Muradın bizi soymaksa geç kaldın. Düşman soyup soğana çevirdi zaten. Yardım etmekse, yine geç kaldın. Çünkü yardım edilecek durumumuz da umudumuz da kalmadı. Ne istersin, söyle bana!” (Çakıcıoğlu, 2012, s.48).

E29: “İnanın bana yavrularım, aklını kullanarak sabreden, bu savaşı kazanacak” (Ulusoy, 2020, s.33).

E30: “Yıldız patlamaları sonucunda ortaya gaz ve toz bulutları çıkmış, dedi. Bu gaz ve toz bulutu içinde de Güneş oluşmuş” (Altay, 2020, s.11).

3.6. Kişiler Arası İlişkiler

Araştırmaya konu olan çocuk kitaplarında en çok yer verilen yaşam becerilerin başında kişiler arası ilişkiler gelmektedir. Bu durum edebi eserlerin genel doğasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İncelenen eserlerde eleştirel düşünme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 9

İncelenen eserlerde kişiler arası ilişkilere ilişkin yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E1: “Havalar ısınınca bir akşam Baykuş Kapkara konmuştu dalına, ardından çalışkan karınca ailesi sarı vermişti meşe ağacının gövdesini. Bir çırpıda dost oluvermişlerdi” (Öven, 2020, s.9).

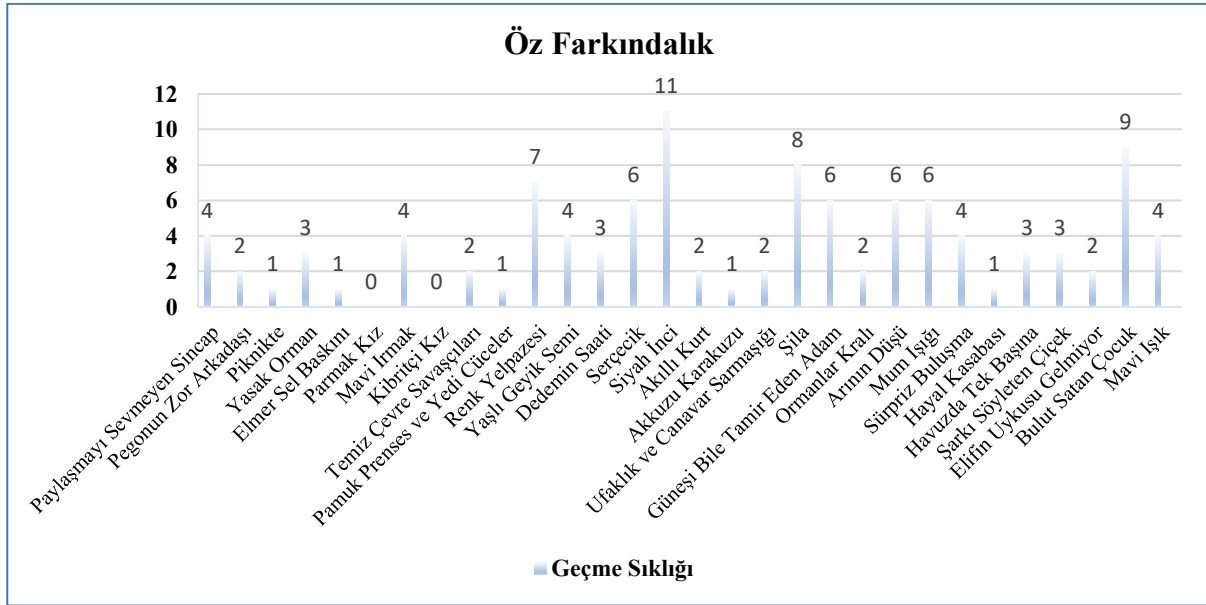
E2: “Öğretmen, Pego’yu kapıda karşılıyor. -Günaydın Pego! Bu benim yeni oyuncağım Mini. Ah! Çok tatlıymış. Hadi sınıfa girin Mini ile birlikte beni bekleyin. -Tamam öğretmenim” (Güler Karacan, 2021, s.4).

E3: “İnekler, koyunlar, insanlar gördüler. Hepsine el salladılar. Uygun bir yerde durdular” (Dökmen, 2015, s.5).

E4: “Bunlar yuvalarında fındık, ceviz ne varsa toplayıp getirmişler. Çocuklara ikram etmişler” (Altınköprü, 2020, s.7).

3.7. Öz Farkındalık

Öz farkındalık, bireyin kendi benliğine ilişkin ilgi, yetenek ve bütün kişisel özelliklerin farkında olması olarak tanımlanabilir. Bireyin hayatını kontrol etmesi ve yaşamını bilinçli bir şekilde yönlendirmesi öz farkındalık düzeyi ile eşdeğerdedir. Çocukların bu beceri zamanında ve yeterli düzeyde öğrenmeleri sağlıklı bir gelişim süreci için önemlidir. İncelenen eserlerde öz farkındalık yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 10’da verilmiştir.

Şekil 10

İncelenen eserlerde öz farkındalık yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E1: “Bu koca çayırdaki tek meşe ağacında yaşamalarının en büyük nedeni de Zıpzip’in bu palamut tutkusuydu” (Öven, 2020, s.7).

E3: “Baba biz senin kadar güçlü değiliz. Bir alet yapmalıyız” (Dökmen, 2015, s.14).

E7: “Yüzmek, yaşamlarının en önemli olayıydı” (Köseoğlu, 2008, s.12).

E12: “Bu ormanın en yaşlı geyiğiyim. Ama bende bir zamanlar sizin gibi gençtim ve ormanda benim oyun bahçemdi” (Öven, 2016, s.4).

E16: “Çomar, tilki kadar hafif olmadığı için sıçramayı göze almadı” (Sinan, 2019, s.5).

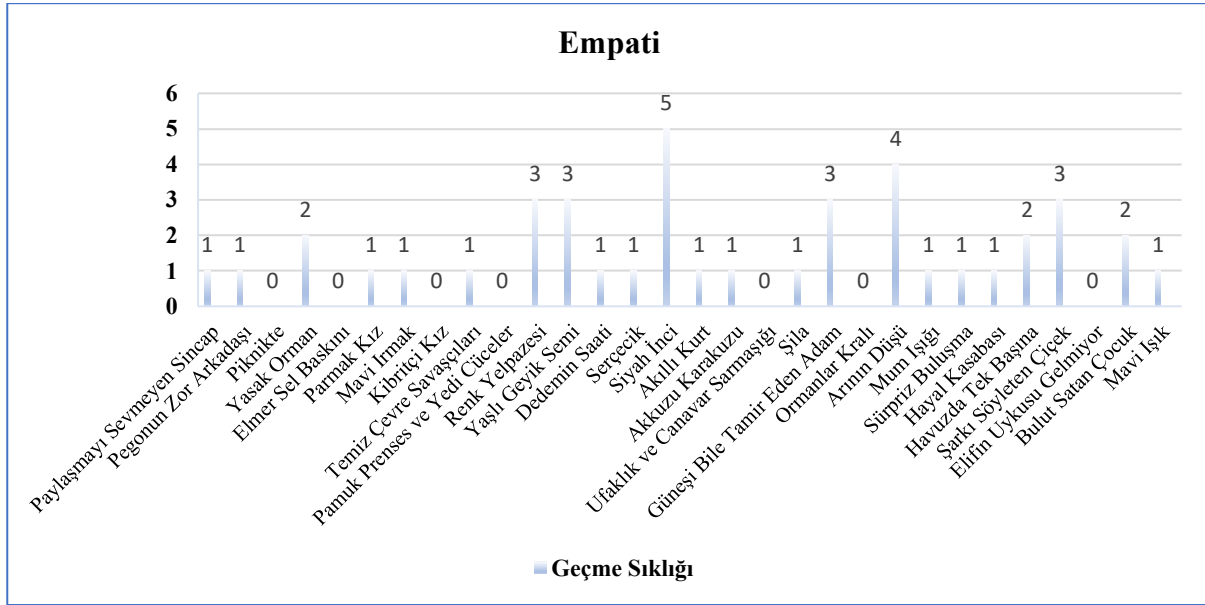
E18: “Bundan sonra çok çalışacağım yaptığım hataları sana ve herkese başıslatacağım” (Altay, 2018, s.61).

E20: “Oysa ben dünyanın en sakar tipiyimdir. Ama yine de kıskanılacak bir tip olmak çok güzel” (Ak, 2008, s.11).

E30: “Mavi Işık, aydede çok büyük. Benim kendi boyuma göre bir arkadaşım olmalı, dedi” (Altay, 2020, s.15).

3.9. Empati

Duygudaşlık olarak da bilinen empati, “olumlu sosyal davranışların gelişmesine katkıda bulunmakta, empati yoksunluğu ise sosyal yaşamda sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır” (Hasta & Güler, 2013, s.72). Gerek gündelik hayatta gerek sosyal yaşamda samimi ve sağlıklı ilişkilerin oluşum ve gelişiminde empati becerisinin önemi yadsınamaz. Zira Hasta ve Güler’in (2013, s.84) yaptığı çalışmada empatik eğilim ve saygılı ilişki tarzı ile saldırganlık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu, ayrıca empatik eğilim arttıkça yıkıcı ve edilgen saldırganlık düzeylerinin azaldığını tespit etmişlerdir. Bu durum empati becerisinin birey için önemini gözler önüne sermektedir. İncelenen eserlerde empati yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 11’de verilmiştir.

Şekil 11

İncelenen eserlerde empati yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E2: “Bugün, arkadaşının kafasına süt dökmüşsün. Bunları biri sana yapsa, hoşuna gider mi?” (Güler Karacan, 2021, s.24).

E11: “Bir kere bende İngilizce ödevimi yapmamıştım. Bende durumu olduğu gibi öğretmene açıkladım, özür diledim” (Şepitçi, 2020, s.4).

E12: “Ona bizim yaşadığımız korkuyu biraz olsun hissettirmeliyiz” (Çetin, 2016, s.27).

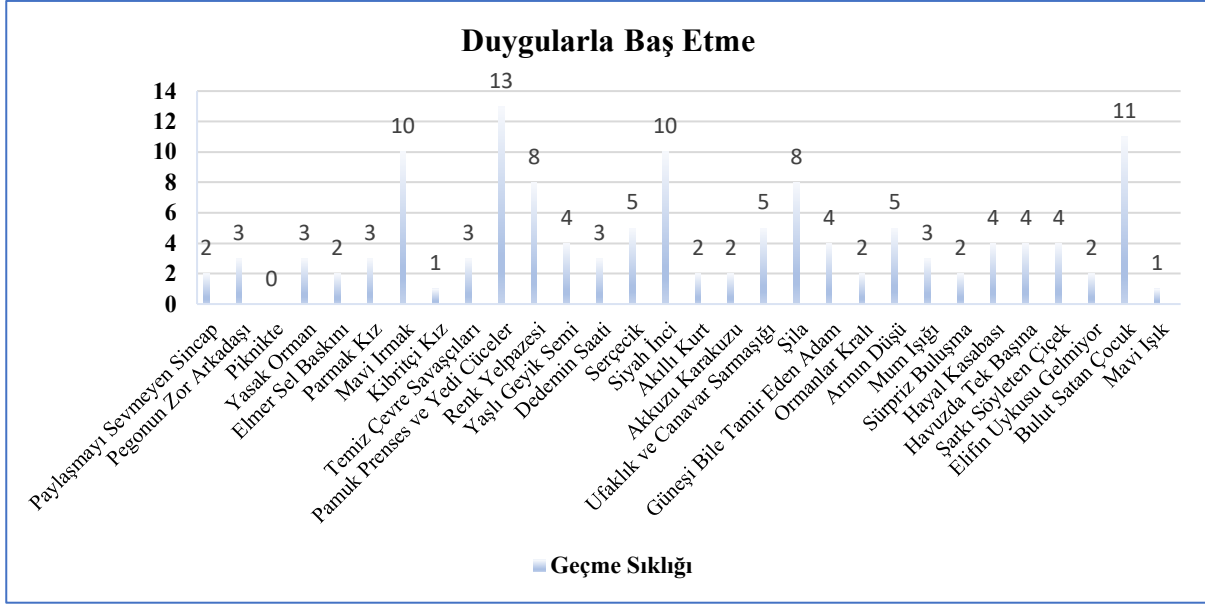
E15: “Ona çok bağlandım; öyle yumuşak ve iyiydi ki, bir atın duygularını tam olarak anlıyor gibiydi; beni temizlerken nerem hassas nerem gıdıklanır biliyordu. Başımı fırçalarken gözlerimi kendi gözleriymiş gibi sakınır, huysuzlandırıracak hiçbir şey yapmazdı” (Sewell, 2018, s.27).

E22: “Pehlivan doğru söylüyor! Kaçmak çözüm değil, kalıp savaşmalıyız” (Çakıcıoğlu, 2012, s.48).

3.10. Duygularla Baş Etme

Bireyin duygularını hissedip ve onları kontrollü bir şekilde yönlendirmesi duygularla baş etme olarak değerlendirilebilir. Bireyin duygularını pozitif ve etkili bir şekilde ifade etmesi de duygularla baş etmede önemli bir etkidir. Bu bağlamda

çocukların gündelik yaşamda duygularının farkına varıp bunları yerinde ve zamanında uygun bir söylem ile ifade etmeleri elzemdir. İncelenen eserlerde duygularla baş etme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 12’de verilmiştir.

Şekil 12

İncelenen eserlerde duygularla baş etme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E4: “Canım çok yandı ama sesim çıkmadı” (Altınköprü, 2020, s.18).

E5: “Ne güzel dedi Elmer. Bende sular çekilinceye kadar burada kalır, huzur içinde dinlenirim. Sonunda biraz kafamı dinleyebileceğim. Hoşça kalın, dedi. Yakında görüşürüz” (Mckee, 2017, s.28).

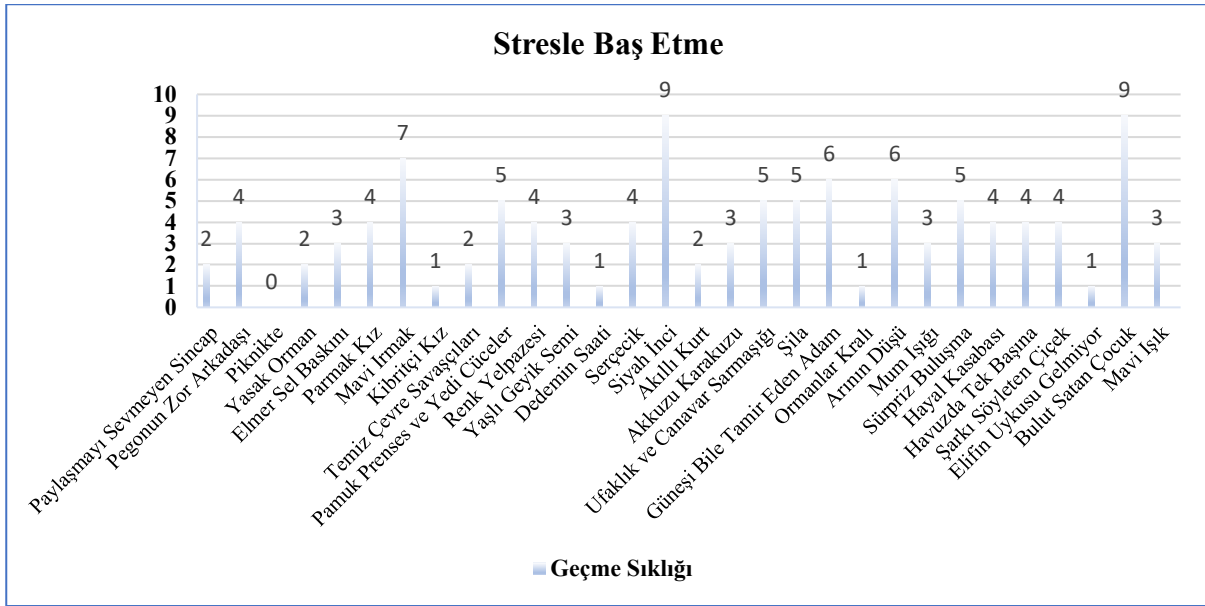
E7: “O dönemde yenilen üzülmez, kızmaz, koyup gitmezdi. Başarılar alkışlanır, sevinçler bölüşülürdü” (Köseoğlu, 2008, s.12).

E10: “Prensesin göz yaşları avcının yüreğini yumuşattı. Pamuk Prensesi serbest bıraktı” (Öztürk, 2012, s.13).

E13: “Biraz önce anlattığım içtimada öyle suspus durmamızın, dedemin bize verdiği görevleri yapmak için öyle canla başla koşturmamızın tek bir nedeni vardı. Büyük avluya çıkmak ve orada istediğimiz atlara binebilmektir” (Sinan, 2020, s.19).

3.11. Stresle Baş Etme

Stres, ruhsal gerilim olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2024). Bireyin mizah anlayışı, benlik saygısı ve iletişim becerileri arttıkça stres ile baş etmede güvenli ve iyimser bir rol alır (Kuzu vd., 2009, s.24). Bireyin iyimserlik düzeyi ise mizah düzeyinden etkilenmektedir. Zira mizah, “Çocuk edebiyatını besleyen önemli bir anlatım tarzıdır ve çocuk edebiyatında sıkça kullanılmıştır” (Köroğlu, 2024, s.8). Bu minvalde çocuk edebiyatı ürünlerinin stresle baş etme konusunda çocuklara rehber olması kaçınılmazdır. İncelenen eserlerde stresle baş etme yaşam becerisinin geçme sıklığı Şekil 13’te verilmiştir.

Şekil 13

İncelenen eserlerde stresle baş etme yaşam becerisinin geçme sıklığı

Eserlerin analiz sürecinin daha iyi anlaşılması hususunda mevcut durumu desteklemek amacıyla tespit edilen cümleler örnek olarak aşağıda sunulmuştur.

E2: “Herkes gülüyor ve Pego’dan kaçıyor. Pego çok üzgün ve ne yapacağını bilmiyor. Pego cesaretini topluyor ve Tantan’ı işaret ediyor” (Güler Karacan, 2021, s.6).

E5: “Endişelenme, yardım getireceğim dedi” (Mckee, 2017, s.16).

E7: “Yüzme bilmeyen çocuğa bakılmaz, sözü dinlenmezdi. O nedenle dinlenmeden, durmadan yüzerlerdi” (Köseoğlu, 2008, s.12).

E15: “Öbür atların hepsi uyanmıştı. Bazıları yularlarına asılıp kopartmaya çalışıyor, bazıları da ayaklarıyla yeri dövüyordu” (Sewell, 2018, s.46).

E18: “Ufuk tehlikenin giderek büyüdüğünü fark etti. Biran evvel kasaba halkına durumu bildirmek istiyordu” (Altay, 2018, s.40).

E19: “Odaya annesi girince Şila mendili arkasına sakladı” (Altay, 2018, s.48).

E22: “Son olarak kocası da askere alınınca hepten küstü yaşama. Tüm sevgisini tüm ilgisini iki çocuğuna verdi. Ve bu ilgiyi öylesin abarttı ki onları esen yelden bile sakınıyordu. Öyle üzerlerine titrerdi ki öylesine korudu ki çocuklar önlerine çıkan koyundan kuzudan bile ürker oldu” (Çakıcıoğlu, 2012, s.11).

4. Sonuç ve Tartışma

İncelenen eserlerin çocukların bilişsel ve duyuşsal yaşam beceri gelişimine katkı sağlayacağı tespit edilmiştir. Çocuk kitapların tamamında yaşam becerilerine çoğunlukla yer verildiği görülmektedir. Sırasıyla yaşam becerilerine en çok yer veren eserlerin, “Siyah İnci, Serçecik, Bulut Satan Çocuk, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Arın’ın Düşü, Şila ve Renk Yelpazesi” olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun incelenen kitapların sayfa sayıları ve temalarıyla da ilişkili olduğu düşünülmektedir. İncelenen eserlerde duygularla baş etme ve stresle baş etme durumlarına yer verildiği görülmektedir. Alanyazında çocuk kitaplarına ilişkin yapılan araştırmalara bakıldığında, bu eserlerin çocukların stresle mücadele etme süreçlerinde farklı stratejiler kazandırmada katkıda bulunduğu görülmektedir (Edis & Calp, 2023, s.156). Köroğlu (2024, s.9) Şermin Yaşar’ın çocuk kitaplarına ilişkin yaptığı çalışmada kitapların, çocukları olumsuz duygulardan uzaklaştırma ve

duyuşsal gereksinimlerine katkıda bulunduğunu tespit etmiştir. Bu durum incelenen eserlerde elde edilen bulguları destekler niteliktedir. Ayrıca yaşam becerileri sosyal uyum becerilerini güçlendirerek bireyin topluma uyum sürecine de katkıda bulunmaktadır (Yıldırım & Temel, 2020, s.398). Bu hususta incelenen eserlerin çocuklara okutulmasının önemli olduğunu düşündürmektedir. Zira Behroz-Sarcheshmeh, Karimi, Mahmoudi, Shaghaghi ve Jalil-Abkenar (2017) zihinsel yetersizliği bulunan lise öğrencilerine yönelik uyguladıkları yaşam becerileri eğitim programının, lise öğrencilerinde iş birliği, kendini ifade etme ve öz kontrol gibi sosyal becerileri üzerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum çocukların içinde olduğu süreç bağlamında yaşam becerileri eğitimi hayatlarının her alanına doğrudan katkıda bulunduğunu göstermektedir (Yıldırım & Temel, 2020).

Araştırma sürecinde incelenen eserlerde sırasıyla en çok kişiler arası ilişkiler, etkili iletişim ve karar verme yaşam becerilerine yer verildiği tespit edilmiştir. Edis ve Calp (2023, s.155) çocuk kitaplarına ilişkin yaptıkları çalışmada incelenen eserlerde en çok yer verilen yaşam becerisinin kişiler arası ilişkiler olması mevcut çalışmayı destekler niteliktedir. Bu durum çocuk kitaplarının doğasından kaynaklanmaktadır. Eserlerde en az yer alan yaşam becerileri ise empati ve yaratıcı düşünmenin olduğu görülmüştür. Yaratıcı düşünme ve empati becerisinin erken yaşlarda kazandırılmasının öneme haiz olduğu düşünülmektedir. Bu hususta çocuk kitaplarının bu beceriler perspektifinde şekillendirilmesi kaçınılmazdır. Zira alanyazında öykü kitaplarının çocukların empati becerisine katkıda bulunacağını belirten çalışmalar da mevcuttur (Okumuşlar, 2006). Bu minvalde çocuk edebiyatı kitaplarının bu becerileri göz önünde bulundurularak yazılmasının çocukların bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkıda bulunacaktır.

Çocuk kitaplarının problem çözme gibi yaşam becerilerine de katkıda bulunacağı görülmektedir. Alanyazında çocuk kitaplarının problem çözme becerilerine olan katkılarını destekleyen çalışmalarda mevcuttur (Sildir ve Tüfekci Akcan, 2018). Ayrıca çocuk kitaplarının yaşam becerilerinden öz farkındalık becerilerine de katkıda bulunduğu ve bireyin öz yaşam becerilerini geliştirmeye yönelik ifadelere yer verildiği tespit edilmiştir. Bu hususta çocuk kitaplarının çocuklarda öz farkındalık becerilerinin gelişmesi için bir alt yapı oluşturduğu alanyazında görülmektedir (Edis & Calp, 2023). İncelenen eserlerinde çocukların problem çözme ve öz farkındalık becerilerine katkıda bulunacağı görülmektedir.

İncelenen eserlerde eleştirel düşünme; sorgulayıcı, disiplinli ve analiz edici bir düşünme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerine de katkıda bulunmaktadır. Bu durum eleştirel düşünmenin genel doğasını yansıtmaktadır. Bu bağlamda çocuk edebiyatında üretilen eserlerin eleştirel düşünmeye katkısı öneme haiz düzeydedir. Zira eleştirel düşünme becerisi ile akademik başarı arasında pozitif ilişki bulunmaktadır (Şimşek & Özkan, 2022, s.12). Ayrıca alan yazında çocuk edebiyatı eserlerinin eleştirel düşünme becerilerini pekiştirdiğini belirten birçok çalışma mevcuttur (Erol & Kara, 2020; Şimşek & Özkan, 2022; Kanmaz & Aslan, 2022).

5. Öneriler

1. Bu araştırmada 7-11 yaş aralığına (temel eğitim düzeyine) uygun olacak şekilde eserler seçilmeye çalışılmıştır. Bu hususta farklı yaş gruplarına yönelik kitaplar araştırmaya konu olabilir. Yaşam beceri birleşenleri bağlamında kitap sayısı, kitap türü ve yaş aralıklarına ilişkin daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.
2. Yaşam becerilerinin ilkökul çağında kitaplar aracılığıyla kazanımlarına yönelik eser/ürün oluşturma çalışmaları yapılabilir.

3. Yaşam becerilerini aktarma anlamında olumlu niteliğe sahip olan eserler eğitimin paydaşlarına tavsiye edilen okuma listelerine alınması tavsiye edilir.

Kaynakça

- Behroz-Sarcheshmeh, S., Karimi, M., Mahmoudi, F., Shaghaghi, P. ve Jalil-Abkenar, S. S. (2017). Effect of training of life skills on social skills of high school students with intellectual disabilities. *Journal of Practice in Clinical Psychology*, 5(3), 177-186. doi: [10.18869/acadpub.jpcp.5.3.177](https://doi.org/10.18869/acadpub.jpcp.5.3.177)
- Buluş, M., & Bağcı, B. (2016). Evlilik doyumu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 136-152. <https://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/26849/282356>
- Dalbudak, E., & Rençber, Ö. F. (2022). Çok kriterli karar verme yöntemleri üzerine literatür incelemesi. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1- 17. <https://doi.org/10.55769/gauniibf.1068692>
- Donald, D., Lazarus, S. ve Lolwana, (1999). The development of education support services in South Africa the process of transition: Goals and strategies. *South African Journal of Education*, 15(1), 52-57.
- Edis, A., & Calp, Ş. (2023). Çocuk kitaplarındaki yaşam becerilerinin karakterlerin özellikleri ve içerik bağlamında incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 150-161.
- Erol, S. & Kara, Ö. T. (2020). Çocuk yazınında eleştirel düşünme becerileri, yeterlikleri ve tutumları üzerine bir inceleme: Küçük Kara Balık örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(3), 1125-1135.
- Güngör, S., & Özcan, U. (2022). Karar kuramı ve karar verme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* (33), 119 -125. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1035682>
- Hasta, D., & Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: Kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 64-104.
- Işıtan, S. (2016). Özel amaçla yazılmış çocuk kitapları, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(4), 471-492. <https://dspace.balikesir.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12462/3930>
- Jordaan, C. & Naudé, M. (2018). Teaching life skills in the intermediate phase. Pretoria, South Africa: Van Schaik. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/55094/694852>
- Kanmaz, F. E. & Aslan, C. (2022). Eleştirel düşünme becerisi edindirme bağlamında çocuk ve gençlik kitaplarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 55(2), 447-483.
- Köroğlu, F. (2024). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarındaki mizahi üslubun çocukların duyuşsal gelişimindeki işlevleri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Düzce Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 1-10. <https://doi.org/10.62195/ijdes.1471158>
- Körükçü, Ö. (2012). Okulöncesi eğitime yönelik resimli çocuk kitaplarının bulunması gereken temel özellikler açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 243-254.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2024). Hayat Bilgisi Dersi (1, 2 ve 3. Sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://mufredat.meb.gov.tr/>

- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1227356>
- OECD (2022). PISA 2022 Ülke Özetleri. <https://pisa.meb.gov.tr/www/raporlar/icerik/5>
- Okumuşlar, M. (2006). Din eğitiminde etkin bir yöntem olarak hikâye. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 237-252. <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/184359>
- Özübal, S. (2024). *Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Tez No. 847626) [Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-İzmir]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Razı, G. S., Kuzu, A., Yıldız, A. N., Ocakçı, A. F., & Arifoğlu, B. Ç. (2009). Çalışan gençlerde benlik saygısı, iletişim becerileri ve stresle baş etme. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(1), 16-26. www.researchgate.net
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Sibanda, L. & Herman, T. (2024). Do textbooks reflect learners' diversity? A case study of Grade 4 English and life skills textbooks. *South African Journal of Education*, 44(2), 1-10. <https://doi.org/10.15700/saje.v44n2a2328>
- Sildir, E. & Akcan-Tüfekci, A. (2018). Hikâye kitaplarının sosyal-duygusal alan kazanımlarını desteklemeleri yönünden incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 265-286.
- Şahin, Ö., & Başgül, M. (2020). PISA üzerine yapılan lisansüstü tezlerin doküman analizi ile incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 50-66.
- Şimşek, Ş. & Özkan, A. (2022). Anooshirvan Miandji'nin çocuk kitaplarının eleştirel düşünme becerileri bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 6(1), 1-17. pub/chedar/issue/74808/1183230
- Toptaş, V., & Kılıçkaya, M. (2017). Problem çözme: Literatür incelemesi. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 2(2), 20-31. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/308643>
- Tozduman Yaralı, K. (2020). Gelişimsel açıdan eleştirel düşünme ve çocuklarda eleştirel düşünmenin desteklenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 454-479. <https://doi.org/10.9779/pauefd.536546>
- Turan, L. (2005). Arkadaş edinme güçlüğü çeken çocukların problemlerini çizmede çocuk edebiyatından yararlanma. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi (KKEFD)*, 12, 124-135. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunikkefd/issue/2773/37123>
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (TDK) (2024). Stres sözcüğü. <https://sozluk.gov.tr/>
- WHO (World Health Organization) (1997). *Life skills education for children and adolescents in school. Introduction and guidelines to facilitate the development and implementation of life skills programmes*. Geneva: World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/63552>
- WHO (World Health Organization) (2013). *Life skills education in schools. Program on mental health. Division of mental health and prevention of substance abuse*. Geneva: World Health Organization.

- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 55-73. <https://doi.org/10.21666/muefd.426318>
- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve yaratıcı düşünme: Tüm boyut ve paydaşlarıyla kapsayıcı bir derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915. <https://doi.org/10.26466/opus.662721>
- Yıldırım, Y. & Temel, Z. F. (2020). Yaşam becerileri eğitim programının anasınıfına devam eden çocukların yaşam becerilerine ve sosyal uyumlarına etkisinin incelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 384-405. <https://doi.org/10.33308/26674874.2020342212>
- Zambo, D. (2007) Using picture books to help young students with special needs regulate their emotions. *Teaching Exceptional Children*, 39(3), 32–39.

İncelenen Eserlere İlişkin Kaynakça

- Ak, B. (2023). Güneşi Bile Tamir Eden Adam (74. Baskı). İstanbul: Gün Işığı Kitaplığı.
- Altay, D. (2005). Şila (1. Baskı). Ankara: Ata Yayıncılık.
- Altay, D. (2018). Ufaklık ve Canavar Sarmaşık (2. Baskı). Ankara: Ata Yayıncılık
- Altay, D. (2020). Mavi Işık (3. Baskı). Ankara: Ata Yayıncılık.
- Altınköprü, T. (2020). Yasak Orman (1. Baskı). İstanbul: Çiçek Kitaplar.
- Aytek, Ö. (2009). Ormanlar Kralı (1. Baskı). İstanbul: Prizma Press.
- Aytek, Ö. (2010). Öykü Treni (Mum Işığı) (1. Baskı). İstanbul: Prizma Press.
- Bordiglioni, S. (2023). Akkuzu Karakuzu (19. Baskı). İstanbul: Can Çocuk Yayınları.
- Bozcan, T. (2021). Temiz Çevre Savaşçıları (1. Baskı). İstanbul: Damla Yayınevi.
- Çakıcıoğlu, E. (2012). Arın'ın Düşü (1. Baskı). İstanbul: Akvaryum Yayınevi.
- Çetin, E. E. (2016). Yaşlı Geyik Semi (1. Baskı). İstanbul: Çocuk Gezegeni.
- Dökmen, Ü. (2015). Piknikte (1. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hans Christian, A. (2011). Parmak Kız (2. Baskı). İstanbul: Can Yayınevi.
- Hans Christian, A. (2016). Kibritçi Kız (3. Baskı). İstanbul: YKY.
- Karaca, Ş. G. (2021). Pego'nun Zor Arkadaşı (1. Baskı). Ankara: MEB Yayınları.
- Keleş, Y. (2020). Hayal Kasabası (2. Baskı). Ankara: Elma Çocuk Yayınevi.
- Köseoğlu, H. (2008). Mavi Irmak (6. Baskı): İzmir: Tudem Yayınları.
- Mckee, D. (2017). Elmer Sel Baskını (1. Baskı). İstanbul: Mikado Yayınları.
- Mogarian, M. (2019). Havuzda Tek Başına (2. Baskı). İzmir: Tudem Yayınevi
- Öven, E. (2020). Paylaşmayı Sevmeyen Sincap (1. Baskı). İstanbul: Sia Kitap.
- Öztürk, G. (2012). Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler (1. Baskı). İstanbul: Çocuk Gezegeni.

Schneider, L. (2022). Elif'in Uykusu Gelmiyor (7. Baskı). İstanbul: Kültür Yayınları.

Sewell, A. (2018). Siyah İnci (1. Baskı). İstanbul: Kültür Yayınları

Sinan, Ö. (2019). Akıllı Kurt (1. Baskı). İstanbul: Çalışkan Arı.

Sinan, Ö. (2020). Dedemin Saati (1. Baskı). İstanbul: Yuva Yayınları.

Şahin, E. (2015). Şarkı Söyleten Çiçek (1. Baskı). İstanbul: FMS Yayıncılık.

Şepitçi, M. (2020). Renk Yelpazesi (1. Baskı). Ankara: Berkay Yayın.

Tanrıverdi, K. (2000). Sürpriz Buluşma (1. Baskı). Ankara: Murat Yayıncılık.

Ulusoy, H. (2020). Bulut Satan Çocuk (1. Baskı). İstanbul: İthaki Çocuk.

Yiğit, H. (2012). Serçecik (1. Baskı). İstanbul: Barış Matbaa.

Extended Abstract

Purpose

Life skills contribute to the individual's psychosocial development and personal development areas. Life skills in education systems have been developed to transform "traditional education systems", socialize students positively and promote democracy. The current study aims to determine the level and frequency of life skill components in children's books. The study aims to analyze the selected works in the context of the life skill components they convey and to examine the characteristics of these works in the context of their contributions to child education. In this context, it is thought that the findings on child education in the examined children's books will also serve as a resource for researchers working in this field. In addition, it is thought that the study will serve the 6th, 10th and 15th articles in the Life Sciences Course Curriculum in the Turkish Century Education Model, which include conceptual, social-emotional learning skills such as "acquiring healthy and safe life skills, gaining disaster awareness and applying life skills in disasters, developing basic life skills" (MEB, 2024, pp.4-5).

Method

This research used the qualitative research method. In qualitative research, the research process and the research product are directly affected in determining common quality criteria (Yaşar, 2018). In the current study, document analysis method and content analysis techniques were used in the data collection process. The purpose of document analysis is to enable the analysis of written media elements such as magazines, books and documents and visual media elements such as photographs and media in the context of the information they contain regarding the problem situation that constitutes the scope of the study. The scope of the research is to form 30 children's books. The books included in the research were selected without any criteria. It was preferred to analyze books with current prints in the market. In addition, in the books included in the research process, the name of the book author was taken as a reference in the works where the name of the illustrator/visual designer was not specified. In order to facilitate data analysis and presentation of the findings, the works were expressed with the symbol "E". In this context, since the number of books was 30, numerical numbers were added to the book symbols and given as E1, E2, E3...E30. In addition, the symbols of the books are given next to/under the works in the current table.

Results

It has been determined that the examined works will contribute to the development of children's cognitive and emotional life skills. It is seen that life skills are mostly included in all children's books. It has been determined that the works that include life skills the most are "Siyah İnci, Serçecik, Bulut Satan Çocuk, Güneşi Bile Tamir Eden Adam, Arın'ın Düşü, Şila and Renk Yelpazesi". It is thought that this situation is also related to the page numbers and themes of the examined books. It is seen that coping with emotions and coping with stress are included in the examined works. When the studies on children's books in the literature are examined, it is seen that these works contribute to children gaining different strategies in the process of coping with stress (Edis & Calp, 2023, p.156). It has been determined that the interpersonal relationships, effective communication and decision-making life skills are mostly included in the examined works during the research process. In the study conducted by Edis and Calp (2023, p.155) on children's books, the fact that the most frequently mentioned life skill in the examined works is interpersonal relationships supports the current study. This situation arises from the nature of children's books. It was observed that the least frequently mentioned life skills in the works are empathy and creative thinking. It is thought that it is important to gain creative thinking and empathy skills at an early age. In this regard, it is inevitable for children's books to be shaped in the perspective of these skills. Because there are also studies in the literature stating that story books will contribute to children's empathy skills (Okumuşlar, 2006). In this regard, writing children's literature books taking these skills into consideration will contribute to the cognitive and sensory development of children.